

Investigation of burnout scores of high school students according to socio-demographic variables, psychological symptoms and attachment styles

Burhan Çapri¹
Gülriiz Yedigöz Sönmez²

Abstract

The purpose of this research is to investigate the contributions of psychological symptoms with attachment styles to indicate the prediction of burnout scores of high school students by identifying whether there is a difference in burnout scores according to gender, class level and school type variables. The research group is consisting of 1260 students. 649 of them (%51,5) are female and 611 of them (% 48,5) are male and they are chosen by simple random sampling method from the 9th, 10th, 11th and 12th classes of different kinds of high schools in four center districts (Akdeniz, Mezitli, Toroslar and Yenişehir) of Mersin Province. The data have been collected with "Maslach Burnout Inventory-Student Survey (MBI-SS)", "The Brief Symptom Inventory (BSI)", "Relationship Scales Questionnaire (RSQ)" and "Personal Information Form". Confirmatory factor analysis (CFA), t-test, analysis of variance (ANOVA), multiple analysis of variance (MANOVA), correlation analysis and multiple regression analysis have been used in the analysis of data. The results indicated that gender, class level and school type variables have effective on MBI-SS subscale scores and

Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin; tükenmişlik puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenleri açısından farklılaşım farklılaşmadığını belirleyerek, psikolojik belirtiler ile bağlanma stillerinin tükenmişlik puanlarını yordamadaki katkılarını incelemektir. Araştırma grubu, Mersin İlinin dört merkez ilçesindeki (Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir) farklı türdeki liselerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarından basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen ve 649'u (% 51.5) kız ve 611'i (% 48.5) erkek olmak üzere toplam 1260 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler, "Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)", "Kısa Semptom Envanteri (KSE)", "İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde doğrulayıcı faktör analizi (DFA), t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), çok yönlü varyans analizi (MANOVA), korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizinin kullanıldığı araştırma sonuçlarında, MTE-ÖF'nin alt ölçek puanları üzerinde, cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenlerinin etkili olduğu ve psikolojik belirtiler ile bağlanma stilleri açısından yordayıcı ilişkilerin elde edildiği bulunmuştur. Bulgular

¹ Assist. Prof. Dr., Mersin University, Educational Faculty, Educational Sciences Department, burhancapri@gmail.com

² Psychological Counselor, Şevket Pozcu High School, gulriz007@hotmail.com

attachment styles and psychological symptoms have been predictive relations. The results were discussed in the light of the literature.

Keywords: High school students; burnout; psychological symptoms; attachment styles

literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Lise öğrencileri; tükenmişlik; psikolojik belirtiler; bağlanma stilleri

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Ülkemizde eğitim, ilköğretim, lise, üniversite ve hatta meslek öncesi dönemde oldukça yüksek düzeyde yarışmaya dayalı sınavların olduğu bir sisteme sahiptir. Bu nedenle, bu öğretim kademelerinde bulunan öğrenciler için kariyerlerini planlamaları oldukça sıkıntılı ve stresli bir hal almaktadır (Çapri, Gündüz & Gökçakan, 2011). Özellikle de lise öğrencilerinin eğitim hayatı, yoğun ders programları ve sınavlarla geçmektedir. Öğrenciler öncelikle günün büyük bir bölümünü okulda, gerek derslerine devam ederek gerekse okul yönetimi, öğretmenleri ve arkadaşları ile sosyal ilişkiler kurarak geçirmektedir. Seviye Belirleme Sınavı (SBS) aşamalarından geçerek ortaöğretime geçen öğrenciler, bu kez üniversite sınavına hazırlık dönemine girmektedirler. Bu dönemde de okulun yanı sıra özel olarak alınan derslerle birlikte ağırlaşan tempoyu kaldıramayan öğrenciler yoğun bir stres yaşamaktadırlar (Kutsal & Bilge, 2012).

Salanova vd. (2009)'na göre, öğrencilerin okul yaşamında stres yaşamalarının başlıca nedeni, özel bir amaca (sınavlardan geçme ve bir diploma alma gibi) yönelik olarak hedefledikleri yapılandırılmış zorunlu aktivitelere (derse girme ve ders görevlerini yerine getirme gibi) sahip olmalarıdır. Aslında öğrenciler ne bir çalışandır, ne de öğrencilik bir meslek olarak değerlendirilebilir. Ama yine de, psikolojik bir perspektiften bakıldığında, öğrenciliğin en temel aktiviteleri (derse girme ve ders görevlerini yerine getirme gibi zorunlu aktiviteler ve sınavlardan geçme gibi özel bir amaca ilişkin yönelimler) “iş” olarak tanımlanabilmekte ve “iş”e eşit bir anlam ifade etmektedir (Schaufeli & Taris, 2005; Schaufeli & Salanova, 2007). Bu nedenle işle ilişkili bir fenomen olan tükenmişlik öğrencilerde de görülmektedir.

Öğrenci tükenmişliği, ders taleplerinden dolayı tükenmiş hissetme, ders ve çalışmalarından uzaklaşma ve duyarsızlaşma ile akademik alanda yetkin olmama veya değersizlik duygularının hissedilmesi biçiminde yaşanan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Schaufeli vd., 2002a). Son yıllarda üzerinde oldukça fazla araştırma yapılan öğrenci tükenmişliğinin birçok farklı değişken açısından incelendiği göze çarpmaktadır (Aypay & Eryılmaz, 2011; Balkıs vd., 2011; Çapri, Gündüz & Gökçakan, 2011; Çapulcuoğlu, 2012; Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012; Hu &

Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

Schaufeli, 2009; Jacobs & Dodd, 2003; Kiuru vd., 2008; Kutsal & Bilge, 2012a, b; Lingard, 2007; Morgan, 2008; Rostami, Abedi & Schaufeli, 2012; Salmela-Aro, Kiuru & Nurmi, 2008; Schaufeli & Salanova, 2007; Schaufeli vd., 2002a; 2002b; Yang, 2004; Yang & Cheng, 2005; Zhang, Gan & Zhang, 2005).

Sosyo-demografik değişkenler açısından bakıldığında, cinsiyetler açısından kız ve erkek öğrenciler lehine anlamlı sonuçlar elde edildiği gibi bu iki cinsiyet arasında herhangi anlamlı bir fark bulamayan çalışmalar da göze çarpmaktadır. Benzer durum yaş, okul türü, sınıf düzeyi, akademik başarı gibi değişkenler açısından da söylenebilir (Addis, 2006; Balkıs vd., 2011; Bresó, Salanova & Schaufeli, 2007; Dahlin, Joneborg & Runeson, 2007; Çapulcuoğlu, 2012; Çapulcuoğlu & Gündüz, 2013; Eker, 2007; Esteve, 2008; Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012; Hu & Schaufeli, 2009; Ören & Türkoğlu, 2006; Ried vd., 2006; Salmela-Aro, Kiuru & Nuirmi, 2008; Tümkaya & Çavuşoğlu, 2010; Uludağ & Yaratan, 2010; Weckwerth & Flynn, 2006; Yang, 2004; Yılmaz, 2009). Elde edilen farklı araştırma bulguları ışığında, sosyo-demografik değişkenler açısından ortaya çıkan belirsizliğin ortadan kaldırılması ve bu değişkenlerin öğrencilerdeki tükenmişlik üzerindeki etkilerinin aydınlatılabilmesi yönünde daha fazla sayıda araştırmaya ihtiyaç bulunduğu düşünülebilir.

Lise öğrencilerinin içinde buldukları ergenlik yılları depresyon, tükenmişlik gibi farklı psikolojik belirtilere ilişkin sorunların yaşandığı bir dönemdir (Salmela-Aro, Savolainen & Holopainen, 2009). Literatürdeki çalışmalarda, ağırlıklı olarak mesleki alandaki tükenmişlik ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin (Ahole & Hakanen, 2007; Bakker vd., 2000; Glass & McKnight, 1996; Gündüz, Erkan & Gökçakan, 2007; Hakanen & Schaufeli, 2012; Iacovides vd., 2003; Leiter & Durup, 1994; Middeldorp, Cath & Boosma, 2006; Shirom & Ezrachi, 2003; Soncu, 2010; Toker vd., 2005) incelendiği görülürken, okul alanında benzer çalışmaların genellikle depresyon ve belirtileri açısından sınırlı sayıda gerçekleştirildiği (Kiuru vd., 2008; Salmela-Aro, Savolainen & Holopainen, 2009; Tuominen-Soini, Salmela-Aro & Niemivirta, 2008) ve diğer psikolojik belirtilerin (anksiyete gibi) incelenmediği göze çarpmaktadır.

Diğer yandan, bağlanma kuramına göre, çocukla onu yetiştiren(ler) arasında kurulan duygusal bağları ifade eden ve çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini yaşam boyu etkileyen (Günaydın vd., 2005) bağlanma stilleri ile tükenmişlik arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmaların (Pines, 2004; Racanelli, 2005; Ronen & Mikulincer, 2009; Simmons vd., 2009; Vanheule & Declercq, 2009) son yıllarda giderek arttığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmaların tamamının yetişkinlerdeki bağlanma üzerine odaklandığı ve özellikle ergenlik döneminde yer alan öğrencilerin bağlanma stilleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik bir çalışmanın ise bulunmadığı

göze çarpmaktadır. Öğrencilerin bağlanma stillerinin incelendiği çalışmaların ise genellikle stres ile olan ilişkisi üzerine odaklandığı (Altundağ, 2011; Bradford & Lyddon, 1993; Howard & Medway, 2004; Kemp & Neimeyer, 1999; Lopez & Gormley, 2002; Mallinckrodt & Wei, 2005; McCarthy et al., 2006; McCarthy et al., 2001; Petroff, 2008; Solberg & Villarreal, 1997; Vogel & Wei, 2005; Yazıcıoğlu, 2011), ancak stresin aşırı (extreme) hali olan (Laes & Laes, 2001) tükenmişlik kavramı ile herhangi bir çalışmanın yürütülmediği görülmektedir.

Yukarıda özetlenen tüm araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak düşünüldüğünde, son derece stresli ve sancılı bir süreç olan ergenlik yıllarının en önemli dönemeçlerinden birinden geçen lise öğrencilerindeki tükenmişliğin farklı sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi, bu öğrenciler için önleyici ve koruyucu bir ruh sağlığı geliştirme amacını taşıyan PDR alanına önemli katkılar sunabilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, lise öğrencilerinin; tükenmişlik puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyerek, psikolojik belirtiler ile bağlanma stillerinin tükenmişlik puanlarını yordamadaki katkılarını incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanları sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanları okul türlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ve bağlanma stilleri tükenmişlik puanlarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi ve psikolojik belirtiler ile bağlanma stillerinin tükenmişlik puanlarını yordamadaki katkılarını incelenmesi amaçlandığı için, betimsel yöntemle yapılmış bir tarama çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni tükenmişlik puanlarıken, bağımsız değişkenleri cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleridir.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Mersin İlindeki dört merkez ilçe (Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir) seçilmiş ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile bu ilçelerdeki farklı türdeki liselerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarından rastlantısal olarak birer sınıfa ulaşılarak oluşturulmuştur. Veri toplama işlemi esnasında Mezitli Anadolu İmam Hatip Lisesi'nin 12. sınıflarının henüz bulunmaması, Merkez Otelcilik ve Turizm Lisesi'nin 11. sınıflarının mesleki uygulama sürecinde olmaları, 75. Yıl Mersin Anadolu Öğretmen Lisesi'nin 12. sınıf öğrencilerinin sınavlara hazırlık, devamsızlık ve katılmaya gönüllü olmamaları gibi nedenlerinden dolayı bu üç sınıf düzeyinden veri elde edilememiştir. Araştırma grubunda yer alan ve 649'u (% 51.5) kız ve 611'i (% 48.5) erkek olmak üzere toplam 1260 öğrencinin 332'si (% 26.3) 9. sınıf, 375'i (% 29.8) 10. sınıf, 292'si (% 23.2) 11. sınıf ve 261'i (% 20.7) ise 12. sınıf düzeyinde yer almaktadır. Yaş ranjı 14 ile 19 arasında değişen öğrencilerden 286'sının (% 22.7) Akdeniz ilçesi, 187'sinin (% 14.8) Mezitli ilçesi, 328'inin (% 26.0) Toroslar ilçesi ve 459'unun (% 36.4) Yenişehir ilçesi'ne bağlı; 131'i (% 10.4) genel lise, 411'i (% 32.6) meslek lisesi, 104'ü (% 8.3) anadolu lisesi, 106'sı (% 8.4) fen lisesi, 107'si (% 8.5) çok programlı lise, 118'i (% 9.4) güzel sanatlar ve spor lisesi, 124'ü (% 9.8) sosyal bilimler lisesi, 86'sı (% 6.8) otelcilik ve turizm lisesi ve 73'ü (% 5.8) öğretmen lisesi'nde eğitim-öğretim görmektedirler.

Veri Toplama Araçları

Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF): Araştırmada, Schaufeli vd. (2002) tarafından geliştirilen; Çapri, Gündüz & Gökçakan (2011) tarafından Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan "Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu" (MTE-ÖF) kullanılmıştır. Maslach Tükenmişlik Envanteri-Genel Formu'nun (Schaufeli vd., 1996) öğrenciler için uyarlanmış hali olan MTE-ÖF 16 madde ve üç alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçeklerden tükenme [*exhaustion*, EX] alt ölçeği 5 maddeden, duyarsızlaşma [*cynicism*, CY] alt ölçeği 5 maddeden ve yetkinlik [*efficacy*, EF] alt ölçeği de toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri "1 hiçbir zaman" ve "5 her zaman" biçiminde puanlanmaktadır. Tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerindeki yüksek puan, yetkinlik (ters puanlanmaktadır) alt ölçeğindeki düşük puan tükenmişliği göstermektedir. Puanlamada, her bir kişi için üç ayrı tükenmişlik puanı hesaplanmaktadır.

MTE-ÖF'nin Faktör Yapısına Yönelik Bulgular

MTE-ÖF'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla Çapri, Gündüz & Gökçakan (2011) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde elde edilen üç faktörlü yapının bu araştırma kapsamında yer alan 1260 lise öğrencisi üzerinde doğrulanıp doğrulanmadığı test edilmiştir. Uygulama sonucunda

kendi alt faktörü dışındaki diğer iki alt faktörle de ilişki gösteren 15 numaralı madde envanterden çıkarılarak modifiyesiz olarak analiz tekrarlanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucuna göre elde edilen uyum göstergelerine ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 MTE-ÖF’nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçlarına Göre Model Uyum Göstergeleri

	MODEL	χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	SRMR	NNFI
MTE-	MODİFİYESİZ	743.35	101	7.36	0.93	0.91	0.071	0.95	0.063	0.94
ÖF	MODİFİYELİ	362.56	84	4.31	0.96	0.95	0.051	0.98	0.046	0.97

Tablo 1’de MTE-ÖF için yapılan doğrulayıcı faktör analizine ilişkin modifiyesiz analiz bulguları incelendiğinde, sonuçların ölçeğin üç faktörlü yapısını kabul edilebilir düzeyde doğruladığını göstermektedir ($\chi^2=743.35$, $df=101$, $p=.000<.001$; RMSEA, .071; $\chi^2/df=7.36$; NNFI=.95; CFI=.95; GFI=.93; AGFI=.91; SRMR=.063). 3-5 değerleri arasında bulunması beklenen χ^2/sd değerinin bu aralıklar içinde olmadığı göze çarpmaktadır. Ancak χ^2/sd değerinin örneklem büyüklüğüne duyarlı olmasından dolayı diğer uyum indeksleri ile birlikte yorumlanması gerektiği ifade edildiği için (Bentler, 1990) diğer uyum indekslerine de bakılmış ve RMSEA, GFI, AGFI, CFI, NNFI ve SRMR değerlerinin kabul edilebilir bir uyum düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Ama yine de, modifikasyon indeksi sonuçları incelenerek modelde belirli düzeltmeler yapılması öngörülmüştür. Analizde önerilen modifikasyonlar incelendiğinde, yeterince yüksek düzeltme sağlayan ve kuramsal çerçeveye uyan üç modifikasyon önerisi üzerinde durulmuştur. Çapri, Gündüz ve Gökçakan (2011)’in çalışmalarında benzer sonuçlar elde ettiği bu modifikasyonlara ilişkin süreçte herhangi bir madde başka bir faktörle ilişkilendirilmemiş ancak bir faktör altında yer alan ve çok yakın ifadeler olan maddelerden birinci faktördeki madde 4-7, ikinci faktördeki 2-5 ve 8-11 maddeleri arasındaki hata varyansları ilişkilendirilmiştir. Neredeyse aynı ifadeye sahip oldukları görülen bu maddeler alan uzmanlarının görüşlerine sunulup, onay alındıktan sonra önerilen modifikasyonlar yapılmış ve modelin uyum indekslerinden elde edilen değerler sonrasında yapısal modelin uyum düzeyinin yükselerek oldukça iyi ve geçerli bir yapısal modelin elde edildiği görülmüştür ($\chi^2=362.56$, $df=84$, $p=.000<.001$; RMSEA, .051; $\chi^2/df=4.31$; NNFI=.97; CFI=.98; GFI=.96; AGFI=.95; SRMR=.046). Bu sonuçlara dayanarak daha önce üniversite öğrencileri için Türkçe’ye uyarlanan MTE-GF’nin üç faktörlü yapısının lise öğrencileri üzerinde doğrulandığı ve bu populasyon üzerinde de kullanılabileceği söylenebilir.

Kısa Semptom Envanteri (KSE): Derogatis (1992) tarafından geliştirilen KSE, 0-4 arası puanlanan dördümlü Likert tipi bir ölçektir. 90 maddelik semptom tarama listesi (SCL-90)’nin 53 maddelik kısa formu olarak geliştirilen ölçeğin Türkiye’deki uyarlama çalışmaları, Şahin & Durak (1994) tarafından

üniversite öğrencileri; Batıgün, Şahin & Uğurtaş (2002) tarafından ise lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin, bu iki örneklem üzerinde elde edilmiş olan faktör yapıları birbirlerine çok benzemektedir. Söz konusu faktörlerden, “anksiyete”, “depresyon”, “olumsuz benlik”, “somatizasyon” ve “öfke/saldırganlık” adları altında anılan 5 faktör alt ölçeği oluşturulmuştur. Daha sonra pek çok değişik örneklemlerle çalışılmış olan ölçeğin kendisinin ve alt ölçeklerinin psikometrik özellikleri oldukça tatminkâr olarak bulunmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin alt ölçeklerinden yalnızca “depresyon” ve “anksiyete” alt ölçekleri kullanılmıştır. Bu iki alt ölçeğin seçilmesinin nedeni ise depresif belirtilerin ve kaygı bozukluklarının ergenlerin en çok yakındıkları semptomlar arasında olmasıdır (Erdur-Baker vd., 2009).

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA): Griffin & Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Sümer & Güngör (1999) tarafından uyarlanan 7 dereceli (1=Beni hiç tanımlamıyor; 7=Tamamıyla beni tanımlıyor) 17 maddelik Likert tipindeki ölçek, güvenli (5 madde), kayıtsız (5 madde), saplantılı (4 madde) ve korkulu (4 madde) olmak üzere dört bağlanma stilinden oluşmaktadır. Kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilinde yer alan bir madde (*Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım*) ters puanlanmaktadır. İÖA'nın orijinalinde alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının 0.41 ile 0.70 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında ise, iç tutarlılık katsayılarının 0.27 ile 0.61; test tekrarı sonuçlarının ise 0.54 ile 0.78 arasında değerler aldığı rapor edilmiştir bildirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenlerine ilişkin bilgileri içeren bu form araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

İşlem

Katılımcılara araştırmanın amacı konusunda bilgi verildikten sonra, uygulamalar; katılımcıların sınıf ortamında grup halinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler kontrol edilerek bilgisayar ortamına aktarılmış ve analize uygulanan ölçme araçlarını tam ve doğru olarak dolduran bireylerin verileri analize dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

MTE-ÖF'nin faktör yapısını incelemek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. En çok olabilirlik (Maximum Likelihood, ML) yöntemiyle gerçekleştirilen DFA analizleri Lisrel 8.71 (Jöreskog & Sörbom, 2004) kullanılarak yapılmıştır. Modelin uyum iyiliğini değerlendirmek için çeşitli uyum indeksi kriterleri kullanılmıştır [χ^2/sd , RMSEA (Root mean square error of approximation), SRMR (Standardized root mean square error of approximation), NFI (Normed fit index), NNFI (Non-normed fit index), GFI (Goodness of fit index), AGFI (Adjusted

goodness of fit index), CFI (Comparative fit index)]. Araştırma grubunda yer alan katılımcıların tükenmişlik puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere ise t testi, sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere çok yönlü varyans analiz (MANOVA), okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Ayrıca bağımsız değişkenlerin etki büyüklüğünü belirlemek için eta kare (η^2) değerine bakılmıştır. Elde edilen eta kare değerleri etki büyüklük indekslerinden birisi olan Cohen'in "d" indeksi doğrultusunda (Cohen, 1988, akt., Erkuş, 2005); .01'de "küçük", .06'da "orta" ve .14'te ise "büyük" olarak gruplanmıştır. Diğer yandan, katılımcıların tükenmişlik puanları, psikolojik belirtileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri belirlemek üzere *Pearson* momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılırken, psikolojik belirtiler ile bağlanma stillerinin tükenmişlik puanlarını yordamadaki katkılarını belirlemek için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Analizlerde hata payı üst sınırı 0.05 ile 0.01 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Lise Öğrencilerinin Tükenmişlik Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Lise öğrencilerinin MTE-ÖF alt ölçek puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin "Bağımsız Gruplar İçin t-testi" sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre MTE-ÖF Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Ortalama, Standart Sapma ve "t" Değerleri

MTE-ÖF	Gruplar	N	\bar{X}	S	t
Tükenme	Kız	649	14.22	4.47	.687
	Erkek	611	14.05	4.68	
Duyarsızlaşma	Kız	649	9.09	3.55	-2.936*
	Erkek	611	9.71	3.99	
Yetkinlik	Kız	649	15.85	4.51	-2.558*
	Erkek	611	16.51	4.55	

* $p < .05$

Tablo 2 incelendiğinde, MTE-ÖF'nin tükenme [$t_{(1258)} = .687$; $p > .05$] alt ölçeğinde cinsiyetler açısından herhangi bir anlamlı farklılık görülmezken, duyarsızlaşma [$t_{(1258)} = -2.936$; $p < .05$] ve yetkinlik [$t_{(1258)} = -2.558$; $p < .05$] alt ölçeklerinde erkek öğrencilerin daha fazla tükenmişlik yaşadıkları göze çarpmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Tükenmişlik Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Çaprı, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

Lise öğrencilerinin MTE-ÖF alt ölçek puanlarının sınıf düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin “Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA)” sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre MTE-ÖF Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlara İlişkin MANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	Tükenme				MTE-ÖF Duyarsızlaşma				Yetkinlik			
		\bar{X}	S	F	Anlamlı Fark	\bar{X}	S	F	Anlamlı Fark	\bar{X}	S	F	Anlamlı Fark
9. Sınıf	332	12.76	4.33			8,45	3,56			16,07	4,59		
10. Sınıf	375	13.91	4.52	19.76*	12-11-10>9	9,39	3,79	12.03*	12-11-10>9	15,97	4,45	1.39	-
11. Sınıf	292	15.04	4.56		12-11>10	9,74	3,73		16,09	4,67			
12. Sınıf	261	15.21	4.49			10,20	3,85			16,67	4,44		

($\lambda = ,949$; $F = 7,436$; $p < .05$)

Tablo 3 incelendiğinde, lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre MTE-ÖF alt ölçek puanları açısından anlamlı farklılıklar göze çarpmaktadır ($\lambda = ,949$; $F = 7,436$; $p < .05$). Öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, tükenme [$F_{(3-1256)} = 19.762$; $p < .05$, $\eta^2 = .045$] ve duyarsızlaşma [$F_{(3-1256)} = 12.030$; $p < .05$, $\eta^2 = .028$] alt ölçek puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülürken, yetkinlik [$F_{(3-1256)} = 1.389$; $p > .05$] alt ölçek puanları açısından herhangi anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Gruplar arasında gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için verilere post-hoc testlerden Scheffe uygulanmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre, 12, 11 ve 10. sınıf öğrencilerinin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçek puan ortalamalarının 9. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Benzer biçimde, tükenme alt ölçeğinde, 12 ve 11. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının ise 10. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu aşamada, her iki alt ölçek açısından da 12. sınıf öğrencilerinin en fazla tükenmişliğin görüldüğü grup olduğu; sırasıyla 11. sınıf, 10. sınıf ve 9. sınıf öğrencilerinin ise daha az tükenme yaşadıkları görülmektedir. Bu durumda her iki alt ölçek için de sınıf düzeyi arttıkça tükenme ve duyarsızlaşma puanlarının da arttığı söylenebilir. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre sınıf düzeyi değişkeninin MTE-ÖF’nin tükenme ($\eta^2 = .045$) ve duyarsızlaşma ($\eta^2 = .028$) alt ölçeklerinin puan ortalamalarına etkisi küçük düzeyde bulunmuştur.

Lise Öğrencilerinin Tükenmişlik Puanlarının, Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular:

Lise öğrencilerinin MTE-ÖF alt ölçek puanlarının okul türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” sonuçları Tablo-4’te verilmiştir.

Tablo 4 Lise Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre MTE-ÖF Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlara İlişkin ANOVA Sonuçları

Okul	N	MTE-ÖF
------	---	--------

Çaprı, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

Türü	Tükenme				Duyarsızlaşma				Yetkinlik			
	\bar{X}	S	F	Anlamli Fark	\bar{X}	S	F	Anlamli Fark	\bar{X}	S	F	Anlamli Fark
GL	131	12,05	3,57		8,02	3,25			15,31	4,1		GL<SBL-
SBL	124	16,25	5,46	SBL>GSSL-	10,90	4,37		SBL>GSSL-	16,69	4,27		FL-AL-
FL	106	13,84	3,82	11,963*	9,77	3,37	9,999*	ML-GL	17,22	4,90	3,608*	GSSL
AL	177	14,44	4,66	AL-ML-FL-GL	10,15	3,96		AL-FL>GL	16,73	4,68		ML<FL-
ML	604	14,02	4,50	GSSL-AL-	9,13	3,64			15,86	4,48		AL
GSSL	118	14,71	4,39	ML>GL	9,23	3,78			16,43	4,78		

* $p < .05$; (GL: Genel Lise; SBL: Sosyal Bilimler Lisesi; FL: Fen Lisesi; AL: Anadolu Lisesi; ML: Meslek Lisesi; GSSL: Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi)

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin eğitim gördükleri okul türü değişkenine göre, tükenme [$F_{(5-1254)} = 11.963$; $p < .05$; $\eta^2 = .045$]; duyarsızlaşma [$F_{(5-1254)} = 9.999$; $p < .05$, $\eta^2 = .038$] ve yetkinlik [$F_{(5-1254)} = 3.608$; $p < .05$, $\eta^2 = .014$] alt ölçek puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Gruplar arasında gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için verilere post-hoc testlerden Scheffe uygulanmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre, öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü değişkeni açısından, tükenme alt ölçeğinde, SBL öğrencilerinin puan ortalamalarının GSSL, AL, ML FL ve GL öğrencilerinin puan ortalamalarından; GSSL, AL ve ML öğrencilerinin puan ortalamalarının GL öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Benzer biçimde, duyarsızlaşma alt ölçeğinde, SBL öğrencilerinin puan ortalamalarının GSSL, ML ve GL puan ortalamalarından; AL ve FL öğrencilerinin puan ortalamalarının ise GL öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Diğer yandan, yetkinlik puanları açısından, GL öğrencilerinin puan ortalamalarının, SBL, FL, AL ve GSSL öğrencilerinin puan ortalamalarından; ML öğrencilerinin puan ortalamalarının ise FL ve AL öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre okul türü değişkeninin MTE-ÖF'nin tükenme ($\eta^2 = .045$), duyarsızlaşma ($\eta^2 = .038$) ve yetkinlik ($\eta^2 = .014$) alt ölçeklerinin puan ortalamalarına etkisi küçük düzeyde bulunmuştur.

Lise Öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri ve Bağlanma Stillерinin Tükenmişlik Puanlarını Yordayıp Yordamadığına Yönelik Bulgular

Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ve bağlanma stilleri ile tükenmişlik puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için öncelikle korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra, lise öğrencilerinin psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri puanlarının tükenmişlik puanlarını yordamadaki katkılarını ele almak için verilere çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 6 Lise Öğrencilerinin Psikolojik Belirtiler, Bağlanma Stilleri ve Tükenmişlik Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Ort.	Ss
-------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	------	----

Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

	1. Tükenme	1								14.14	4.58
MTEÖF	2. Duyarsızlaşma	.70**	1							9.40	3.78
	3. Yetkinlik	.26**	.33**	1						16.17	4.55
Psikolojik Belirtiler	4. Depresyon	.41**	.37**	.08**	1					16.58	10.58
	5. Anksiyete	.38**	.36**	.06*	.81**	1				15.56	10.16
Bağlanma Stilleri	6. Güvenli Bağlanma	-.02	-.02	-.07**	-.13**	-.13**	1			19.79	4.58
	7. Korkulu Bağlanma	.18**	.11**	-.11**	.32**	.34**	-.16**	1		15.19	5.23
	8. Kayıtsız Bağlanma	.12**	.11**	-.10**	.17**	.16**	.04	.29**	1	21.10	5.04
	9. Saplantılı Bağlanma	.17**	.17**	.02	.30**	.28**	.06*	.12**	.26**	1	14.95

**p<.01, *p<.05

Tablo 6 incelendiğinde, MTE-GF'nin tükenme alt ölçeğinin, psikolojik belirtilerden depresyon ($r = .41$, $p < .01$) ve anksiyete ($r = .38$, $p < .01$) ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ($r = .18$, $p < .01$), kayıtsız bağlanma ($r = .12$, $p < .01$) ve saplantılı bağlanma ($r = .17$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu görülmektedir. Tükenme alt ölçeğinde olduğu gibi, MTE-GF'nin duyarsızlaşma alt ölçeğiyle psikolojik belirtilerden depresyon ($r = .37$, $p < .01$) ve anksiyete ($r = .36$, $p < .01$) ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ($r = .11$, $p < .01$), kayıtsız bağlanma ($r = .11$, $p < .01$) ve saplantılı bağlanma ($r = .17$, $p < .01$) arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu göze çarpmaktadır. Diğer yandan, yetkinlik alt ölçeği ile psikolojik belirtilerden depresyon ($r = .08$, $p < .01$) ve anksiyete ($r = .06$, $p < .05$) arasında elde edilen pozitif yönde anlamlı ilişkilerin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinden elde edilen sonuçlarla benzer olduğu; bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ($r = -.07$, $p < .01$), korkulu bağlanma ($r = -.11$, $p < .01$) ve kayıtsız bağlanma ($r = -.10$, $p < .01$) arasında elde edilen negatif yönde anlamlı ilişkilerin ise bu iki alt ölçekten elde edilen sonuçlardan farklı olduğu görülmektedir.

Korelasyon analizi sonuçlarında görüldüğü gibi MTE-ÖF'nin alt ölçekleri -tükenme ve duyarsızlaşma alt faktörleri için güvenli bağlanma stili ile yetkinlik alt ölçeği için saplantılı bağlanma stili dışında- ve psikolojik belirtiler ile bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle, lise öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerini yordamadaki katkılarını incelemek üzere, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri içinde MTE-ÖF'nin alt ölçek puanları ile anlamlı ilişkilere sahip olduğu bulunan değişkenler çoklu regresyon analizine dahil edilmiş ve sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7 Lise Öğrencilerinin Psikolojik Belirtiler ve Bağlanma Stilleri Puanlarının Tükenmişlik Puanlarını Yordayıp Yordamadığına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	MTE-ÖF		
	Tükenme	Duyarsızlaşma	Yetkinlik

Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

		B	SH	β	T	p	B	SH	β	T	p	B	SH	β	T	p
	Sabit	9.68	.602	-	16.07	.000	6.26	.506	--	12.39	.000	20.28	.824	-	24.61	.000
Psikolojik Belirtiler	Depresyon	.121	.019	.280	6.289	.000	.082	.016	.228	5.043	.000	.047	.021	.110	2.314	.021
	Anksiyete	.055	.020	.123	2.765	.006	.061	.017	.164	3.639	.000	.011	.021	.025	.522	.602
	Güvenli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-.076	.028	-.076	-2.703	.007
Bağlanma Stilleri	Korkulu	.026	.025	.030	1.070	.285	-.028	.021	-.038	-1.340	.180	-.124	.027	-.143	-4.631	.000
	Kayıtsız	.029	.025	.032	1.177	.239	.034	.021	.046	1.632	.103	-.080	.026	-.089	-3.047	.002
	Saplantılı	.038	.028	.038	1.386	.166	.035	.023	.043	1.523	.128	-	-	-	-	-
		R=.420	$R^2 = .176$				R=.388	$R^2 = .151$				R=.204	$R^2 = .042$			
		F(5-1254)=53.579 p<.000					F(5-1254)=44.524 p<.000					F(5-1254)=10.877 p<.000				

**p<.01

Tablo 7'ye bakıldığında, MTE-ÖF'nin tükenme ($R=.420$, $R^2=.176$ $p<.000$) ve duyarsızlaşma ($R=.388$, $R^2=.151$ $p<.000$) alt ölçek puan varyansları üzerinde yalnızca psikolojik belirtilerden depresyon ve anksiyete puanlarının anlamlı bir katkısının olduğu, bağlanma stillerinin ise herhangi bir anlamlı katkısının olmadığı görülmektedir. Psikolojik belirtilerden depresyon ve anksiyete birlikte tükenme alt ölçeğindeki toplam varyansın yaklaşık %18'ini; duyarsızlaşma alt ölçeğindeki toplam varyansın ise yaklaşık %15'ini açıklamaktadır.

Diğer yandan, MTE-ÖF'nin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçek puanları üzerinde anlamlı katkısı olduğu görülen depresyon puanının, yetkinlik alt ölçek puan varyansı üzerinde de benzer etkiye sahip olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu iki alt ölçek için elde edilen sonuçlardan farklı olarak güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stillerinin yetkinlik ($R=.204$, $R^2=.042$ $p<.000$) alt ölçek puanlarını anlamlı bir biçimde yordadığı ve yetkinlik varyansının yaklaşık %04'ünü açıkladığı görülmektedir.

Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin tükenme alt ölçeği üzerindeki görece önem sırası; depresyon, anksiyete, saplantılı bağlanma stili, kayıtsız bağlanma stili ve korkulu bağlanma stili biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, depresyon ve anksiyete puanlarının, tükenme alt ölçeği üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize göre, hiçbir bağlanma stili tükenme alt ölçek puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Benzer biçimde, yordayıcıyı değişkenlerin duyarsızlaşma alt ölçeği üzerindeki görece önem sırası; depresyon, anksiyete, kayıtsız bağlanma stili, saplantılı bağlanma stili ve korkulu bağlanma stili biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, tükenme alt ölçeğinde olduğu gibi depresyon ve anksiyete puanlarının, duyarsızlaşma alt ölçeği üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu ve hiçbir bağlanma stili duyarsızlaşma alt ölçek puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir.

Diğer yandan, yordayıcıyı değişkenlerin yetkinlik alt ölçeği üzerindeki görelî önem sırası; korkulu bağlanma stili, depresyon, kayıtsız bağlanma stili, güvenli bağlanma stili ve anksiyete biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinde olduğu gibi depresyon puanının yetkinlik alt ölçeğinin de anlamlı bir yordayıcısı olduğu; bu iki alt ölçekten farklı olarak güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin yetkinlik alt ölçeğinin anlamlı yordayıcıları olduğu görülmektedir. Ayrıca analize göre, anksiyete psikolojik belirtisinin yetkinlik alt ölçek puanı üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi bulunmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenleri açısından farklılaşp farklılaşmadığını belirlenmesi ve psikolojik belirtiler ile bağlanma stillerinin tükenmişlik puanlarını yordamadaki katkılarının incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmadan elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sırasıyla aşağıda tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, cinsiyet değişkeni açısından tükenme alt ölçeğinde cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmazken, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt ölçeklerinde erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Tükenme alt ölçeğinde cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir anlamlı fark bulunmaması sonucunun, daha önce yapılan benzer çalışmalarla (Balkıs vd., 2011; Bresó, Salanova & Schaufeli, 2007; Kutsal & Bilge, 2012a; Ören & Türkoğlu, 2006; Tümkiye & Çavuşoğlu, 2010; Weckwerth & Flynn, 2006) paralellik gösterdiği, cinsiyetler açısından fark bulan araştırma sonuçlarıyla (Çapulcuoğlu & Gündüz, 2013; Esteve, 2008; Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012; Uludağ & Yaratan, 2010; Yılmaz, 2009) ise farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır. Diğer yandan, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt ölçekleri açısından erkek öğrenciler lehine elde edilen sonuçların, literatürdeki benzer araştırma sonuçlarıyla (Balkıs vd., 2011; Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012; Kutsal & Bilge, 2012a; Ören & Türkoğlu, 2006; Ried vd., 2006; Uludağ & Yaratan, 2010; Weckwerth & Flynn, 2006; Yang, 2004) tutarlılık gösterdiği, herhangi bir fark bulmayan (Bresó, Salanova & Schaufeli, 2007; Tümkiye & Çavuşoğlu, 2010) ve kız öğrenciler lehine anlamlı fark bulan çalışmalarla (Çapulcuoğlu & Gündüz, 2013; Esteve, 2008; Kiuru vd., 2008; Salmala-Aro, Kiuru & Nurmi, 2008; Salmala-Aro vd., 2008; Yılmaz, 2009) ise farklılaştığı görülmektedir. Salmala-Aro, Kiuru & Nurmi (2008) bir üst eğitim kurumuna geçiş sürecinde olan ergenlerin sınıf ortamlarını daha fazla yarışmaya dayalı bir bakış açısıyla algıladıklarını ve böylesi koşullara sahip olan bir eğitim-öğretim ortamına ise daha olumsuz bir biçimde tepkide bulduklarını ifade etmektedir. Bu araştırma kapsamında, kız öğrencilere nazaran daha fazla tükenme ve duyarsızlaşma yaşadıkları görülen erkek öğrencilerin

eğitim-öğretim ortamını daha yarışmacı olarak algılayıp, eğitim-öğretim ortamına daha olumsuz bir biçimde değerlendirip tepkide bulunmuş olabilecekleri düşünülebilir.

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlarda sınıf düzeyi açısından MTE-ÖF'nin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçek puanları açısından anlamlı farklılığa ulaşıldığı ve sınıf düzeyi arttıkça tükenme ve duyarsızlaşma puanlarının da arttığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuçların, sınıf düzeyi arttıkça tükenmişlik puanlarının arttığı bulunduğu araştırma sonuçlarıyla (Kutsal, 2009; Balkıs vd., 2011; Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012) benzerlik gösterdiği, sınıf düzeyi düştükçe tükenmişlik puanlarının düştüğünü bulan araştırma sonuçlarıyla (Addis, 2006; Çapulcuoğlu & Gündüz, 2013; Eker, 2007) ise farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır. Ayrıca bu çalışmada sınıf düzeyi arttıkça tükenmişliğin arttığı yönündeki sonuçların, Çapulcuoğlu & Gündüz (2013)'ün Yükseköğretime Giriş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) çalışmalarının ve lise öğrenimi sonrası için öğrencilerin kaygılarının giderek artması yönündeki yorumları ve Kutsal (2009)'ın, öğrencilerin YGS ve LYS'de istedikleri başarıyı elde etmelerinin uzun ve yorucu bir hazırlık süreci gerektirmesi ve bu uzun süreç içerisinde zaman zaman yorulmaları, çalışmalarına olan inançlarını kaybetmeleri yönündeki yorumlarıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, bu çalışmada en yüksek tükenmişlik ortalamalarına 12. sınıf öğrencilerinin sahip olduğunun bulunması sonucu, Kutsal (2009)'ın, 12. sınıf öğrencilerinin okul derslerinde başarılı olmak ve sınava hazırlanma arasında kalmaları yönündeki düşünceleri sonucu tükenmişlik düzeylerinin fazlasıyla artıyor olabileceği biçimindeki yorumuyla açıklanabilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlarda, öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri okul türü değişkeninin MTE-ÖF'nin alt ölçek puanları üzerinde anlamlı düzeyde farklılık yarattığı görülmüştür. Tükenme alt ölçeğinde en yüksek puanlara SBL, GSSL, AL ve ML öğrencilerinin; duyarsızlaşma alt ölçeğindeki en yüksek puanlara SBL, AL ve FL öğrencilerinin ve yetkinlik alt ölçeğinde en düşük puanlara ise GL ve ML öğrencilerinin ulaştığı görülmüştür. Elde edilen sonuçların, Çapulcuoğlu & Gündüz (2013)'ün benzer bir örneklem grubu üzerinde gerçekleştirdikleri ve tükenme ile duyarsızlaşma alt ölçekleri açısından Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi (FASÖ) öğrencilerinin en fazla tükenmişlik yaşayan grup olduğunu buldukları çalışmalarının sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği göze çarpmaktadır. Benzer biçimde, Çapulcuoğlu & Gündüz (2013)'ün çalışmalarında GL ve ML öğrencilerinin, FASÖ öğrencilerine nazaran kendilerini daha yetkin hissettiklerinin bulunması, bu araştırma kapsamında GL ve ML öğrencileri lehine bulunan sonuçlarla paralellik göstermektedir. Ancak Çavuşoğlu (2009)'nun mezun olunan okul değişkeni açısından değerlendirdiği ve en yüksek tükenmişlik puanlarına süper liselerden mezun olan öğrencilerin, en düşük tükenmişlik puanlarına

ise öğretmen liselerinden mezun olan öğrencilerin ulaştığını rapor ettiği çalışma sonuçlarıyla, bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçlarla farklılaştığı göze çarpmaktadır.

Bu araştırmada sosyo-demografik değişkenler kapsamında incelenen cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenlerinin etki büyüklüklerinin küçük düzeyde bulunması ve çıkan sonuçlarda literatürde yer alan farklı araştırma sonuçlarından kaynaklanan belirsizliğin hâlihazırda giderilemediğinin görülmesi, öğrenci tükenmişliği varyansı üzerinde farklı sosyo-demografik değişkenlerin ne derece etkili olduğunun belirlenmesi yönündeki yeni araştırmaların sürdürülmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt amacında, lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri tarafından yordanmasına ilişkin bulgular sonucunda, MTE-ÖF'nin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçekleri ile depresyon, anksiyete psikolojik belirtileri ile korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin görüldüğü ve bunların yalnızca depresyon ve anksiyete psikolojik belirtileri tarafından anlamlı bir düzeyde yordandığı, bağlanma stillerinin ise herhangi anlamlı bir yordayıcı etkisinin olmadığı görülmüştür. Diğer yandan, yetkinlik alt ölçeği ile depresyon ve anksiyete psikolojik belirtileri arasında pozitif düzeyde; güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile negatif yönde anlamlı ilişkilerin elde edildiği ve anksiyete psikolojik belirtisi dışında ilişkili olduğu bulunan depresyon psikolojik belirtisi ile güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin yordayıcı bir etkisinin olduğu göze çarpmaktadır.

Salmela-Aro, Savolainen & Holopainen (2009) iki farklı ergen grubu (orta ve geç ergenlik) üzerinde gerçekleştirdikleri boylamsal nitelikteki araştırmalarında, depresif belirtilerin okul tükenmişliğini, okul tükenmişliğinin de depresif belirtileri yordayıp yordamadığını incelemişler ve her ikisinin de bir diğerini anlamlı bir biçimde yordadığını rapor etmişlerdir. Benzer biçimde, okul alanında gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki çalışmalarda (Kiuru vd., 2008; Salmela-Aro, Savolainen & Holopainen, 2009; Tuominen-Soini, Salmela-Aro & Niemivirta, 2008) tükenmişlik ile depresyon ve belirtileri arasında anlamlı ilişkilerin elde edildiği göze çarpmaktadır. Özellikle bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçlarda, depresyon psikolojik belirtisinin MTE-ÖF'nin tükenme, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt ölçeklerinin üçünün de anlamlı yordayıcısı olduğunun bulunması yukarıda belirtilen araştırma sonuçlarıyla tutarlı bulunmuştur.

Ayrıca bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, benzer bir çalışmayı Türkiye'deki ruh sağlığı çalışanları üzerinde gerçekleştiren Soncu (2010)'nun, psikiyatrik belirtilerden depresyon ve anksiyetenin tükenmişlikle pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu ve anksiyetenin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerini, depresyonun da kişisel başarı alt ölçeklerini anlamlı bir biçimde

yordadığını rapor ettiği çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Diğer yandan, Maslach, Schaufeli & Leiter (2001)'a göre tükenmişliğin stres boyutunu ifade eden tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçekleri kavramın merkezinde yer almakta ve tükenmişlik yapısının temel faktörlerini oluşturmaktadır. Bu nedenle, bazı çalışmalarda tükenmişlik yapısının temelini oluşturan tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçekleri analizlerde daha fazla kullanılmaya başlanmıştır (Gonzalez-Roma vd., 2006; Hakanen, Bakker & Schaufeli, 2006; Langelaan vd., 2006). Bu araştırma kapsamında, yalnızca depresyon ve anksiyete psikolojik belirtilerinin MTE-ÖF'nin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinin anlamlı yordayıcılarının olduğunun bulunmasının, Maslach, Schaufeli & Leiter (2001)'in bu iki alt ölçeğin de tükenmişlik yapısının merkezinde yer aldığı ve temel faktörleri olduğu yönündeki görüşlerini desteklediği düşünülebilir.

Tükenmişlik ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında, Pines (2004) ve Ronen & Mikulincer (2009)'in çalışmalarından elde edilen sonuçlarda, yüksek düzeydeki kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin, yüksek düzeydeki tükenmişlikle ilişkili olduğu bulunmuştur. Vanheule & Declercq (2009) ise tükenmişliğin, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine karşılık geldiğini ifade ettiği korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu rapor etmişlerdir. Bu çalışmada, tükenmişlik yapısını temel faktörleri olarak ifade edilen (Maslach, Schaufeli & Leiter, 2001) tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçekleri ile korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunmasına ilişkin sonuçların, Pines (2004), Ronen & Mikulincer (2009), Vanheule & Declercq (2009) ve Soncu (2010)'nun araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Ancak yetkinlik alt ölçeğinin, güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri tarafından anlamlı bir biçimde yordandığı, fakat bu bağlanma stillerinin yetkinlik alt ölçeğiyle - pozitif yönde ilişkili olması beklenmesine rağmen- negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Tükenmişlikten çok kişisel bir özelliği yansıttığı ifade edilen (Cordes & Dougherty, 1993; akt. Schaufeli & Salanova, 2007) yetkinlik, son dönemdeki bir çok çalışmada (Gonzalez-Roma vd., 2006; Hakanen, Bakker & Schaufeli, 2006; Langelaan vd., 2006) tükenmişliğin temel faktörü olmadığı gerekçesiyle analiz dışında bırakılmıştır. Bu durumda, elde edilen sonuçların bundan sonra bağlanma stilleri ile gerçekleştirilecek tükenmişlik çalışmalarının yetkinlik alt faktörü dışarıda bırakılarak, tükenmişliğin temel faktörleri olan tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçekleri üzerinden gerçekleştirilmesinin, bu iki değişken arasındaki ilişkilerin daha iyi açıklanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Diğer yandan, bu araştırma sonuçlarında MTE-ÖF'nin alt ölçeklerinden yalnızca yetkinlik alt ölçeğinin bağlanma stillerinden güvenli bağlanma stili ile negatif yönde ilişkili olduğunun ve bu değişken tarafından anlamlı düzeyde yordandığının bulunması, güvenli bağlanma ile tükenmişlik

arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler elde eden Pines (2004), Simmons vd. (2009), Vanheule & Declercq (2009) ile Soncu (2010)'nun çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ancak güvenli bağlanma stili ile herhangi anlamlı ilişkinin elde edilmediği tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçek sonuçları ise bu araştırma sonuçlarıyla farklılaşmaktadır. Bireylerin stresle başa çıkma davranışlarının, onların bağlanma stillerinden etkilendiği ve elde edilen güvenli bir bağlanma figürünün stres ve kaygının etkilerini azaltan bir fonksiyonu bulunduğu (Terzi & Cihangir-Çankaya, 2009) ve güvenli bağlanmanın stresi azaltan ve stresle başa çıkma konusunda pozitif stratejiler sağlayan bir özelliğe sahip olduğu (Petroff, 2008) ifade edilmektedir. Ayrıca korkulu ve kayıtsız bağlanan bireylerin stresli koşullar altında yakın ilişkilerden kaçınarak diğer kişilerden sosyal destek aradıkları (Bartholomew, 1997) belirtilmektedir. Bu noktada, özellikle bu araştırma kapsamındaki lise öğrencilerinin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinin güvenli bağlanma stili ile ilişkili olmaması ve korkulu ile kayıtsız bağlanma stilleriyle pozitif ilişkilerinin bulunması, bu öğrencilerin stres, kaygı, tükenmişlik gibi problemlerden etkilenerek bunlarla etkili bir biçimde baş etme konusunda sıkıntı çekebilecekleri ve yakın ilişkilerden kaçarak daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duyabileceklerini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, lise öğrencilerinin tükenmişlik puanları açısından değerlendirildiğinde, cinsiyetler açısından tükenme alt ölçeğinde anlamlı bir fark bulunmazken, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt ölçeklerinde erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Sınıf düzeyi arttıkça tükenme ve duyarsızlaşma puanlarının da arttığı görülmüş ve eğitim-öğretim gördükleri okul türü değişkeni açısından tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinde en yüksek puanlara SBL ve AL öğrencilerinin, yetkinlik alt ölçeğinde ise en düşük puanlara GL ve ML öğrencilerinin ulaştığı görülmüştür. Bu bulgulardan yola çıkılarak, rehberlik servislerindeki uzmanların özellikle üst sınıflara çıktıkça tükenmişliklerinin arttığı görülen öğrencilerin tükenmelerini engellemek amacıyla ilk sınıftan itibaren planlı olarak bireysel ve grup çalışmaları gerçekleştirmeleri yararlı olacaktır.

Ayrıca MTE-ÖF'nin tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçekleri ile depresyon, anksiyete psikolojik belirtileri ile korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin görüldüğü ve bunların yalnızca depresyon ve anksiyete psikolojik belirtileri tarafından anlamlı bir düzeyde yordandığı bulunmuştur. Buna ek olarak, yetkinlik alt ölçeği ile depresyon ve anksiyete psikolojik belirtileri arasında pozitif düzeyde; güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile negatif yönde anlamlı ilişkilerin elde edildiği ve anksiyete psikolojik belirtisi dışında ilişkili olduğu bulunan depresyon psikolojik belirtisi ile güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin yordayıcı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle, öğrencilerde tükenme ve duyarsızlaşma arttıkça depresyon ve anksiyete belirtileri ile korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerinde de

Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

artışın olduğu söylenebilir. Bu noktada, önleyici ve koruyucu bir ruh sağlığı geliştirme amacını taşıyan PDR servisindeki uzmanların öğrencilerdeki tükenmişliği önlemek ve düşürmek amacıyla yapacakları çalışmalarda depresyon ve anksiyete psikolojik belirtilerini dikkate almaları ve öğrencileri güvenli bir bağlanma stili geliştirebilmeleri için gerekli etkinliklerle de desteklemeleri yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Addis, R.S. (2006). *Burnout among undergraduate athletic training students*. Dissertation. California University, U.S.A.
- Ahola, K., & Hakanen, J. (2007). Job strain, burnout and depressive symptoms: A prospective study among dentists. *Journal of Affective Disorders*, 103, 103–110.
- Altundağ, G. (2011). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tutumları ve stresi algılama düzeyinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aypay, A. & Eryılmaz, A. (2011). Lise Öğrencilerinin Derse Katılmaya Motive Olmaları ile Okul Tükenmişliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 26-44.
- Bakker, A. B., Schaufeli, W. B., Demerouti, E., Janssen, P. P. M., Van der Hulst, R., & Brouwer, J. (2000). Using equity theory to examine the difference between burnout and depression. *Anxiety, Stress and Coping*, 13, 247–268.
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M., & Duru, S. (2011). Tükenmişliğin öğretmen adayları arasındaki yaygınlığı, demografik değişkenler ve akademik başarı ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (I), 151-165.
- Bartholomew, K. (1997). Adult attachment processes: individual and couple perspectives. *British Journal of Medical Psychology*, 70, 249–263.
- Batıgün, A. D., Şahin, N. H., & Uğurtaş, S. (2002). Kısa semptom envanteri: Ergenler için kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (2), 21-32.
- Bradford, E., & Lyddon, W. J. (1993). Current parental attachment: Its relation to perceived psychological distress and relationship satisfaction in college students. *Journal of College Student Development*, 34, 256-260.
- Breso, E., Salanova, M., & Schaufeli, W.B. (2007). In search third dimension of burnout: Efficacy or inefficacy?. *Applied Psychology: An International Review*, 56 (3), 460-478.
- Çapri, B., Gündüz, B., & Gökçakan, Z. (2011). Maslach tükenmişlik envanteri-öğrenci formu (mte-öf)'nin Türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 40 (1),134-147.
- Çapulcuoğlu, U. (2012). *Öğrenci tükenmişliğini yordamada stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne-baba tutumları değişkenlerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çapulcuoğlu, U. & Gündüz, B. (2013). Lise öğrencilerinde tükenmişliğin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 12-24.
- Dahlin, M., Joneborg, N., & Runeson, B.(2007). Performance- based self esteem and burnout in a cross sectional study of medical students. *Medical Teacher*, 29, 1, 43-48.
- Derogatis, L. R. (1992). *BSI: Administration, scoring, and procedures manual—II*. Towson, MD: Clinical Psychometric Research.
- Eker, G. (2007). *Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin tükenmişlik düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.

- Erdur-Baker, O. Özgülük, B., Turan, N. & Demirci-Danışık, N. (2009). Ergenlerde görülen psikolojik belirtilerin yordayıcıları olarak ruminasyon ve öfke/öfke ifade tazları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 32, 43-53.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Esteve, E. B. (2008). *Well-being and performance in academic settings. The predicting role of self-efficacy*. Dissertation, Universitat Jaume I, Spain.
- Glass, D. C., & McKnight, J. D. (1996). Perceived control, depressive 893 symptomatology and professional burnout: a review of the 894 evidence. *Psychology & Health*, 11, 23–48.
- Gonzalez-Roma, V., Schaufeli, W. B., Bakker, A. B. & Lloret, S. (2006). Burnout and work engagement: Independent factors or opposite poles? *Journal of Vocational Behavior*, 68, 165–174.
- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430-445.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formunun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 13-23.
- Gündüz, B., Çapri, B., & Gökçakan, Z. (2012). Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 38-55
- Gündüz, B., Erkan, Z., & Gökçakan, N. (2007). Polislerde Tükenmişlik ve Görülen Psikolojik Belirtiler, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 283-298.
- Hakanen, J. J., Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and work engagement among teachers. *Journal of School Psychology*, 43, 495-513.
- Hakanen, J.J., & Schaufeli, W.B. (2012). Do burnout and work engagement predict depressive symptoms and life satisfaction? A three-wave seven-year prospective study. *Journal of Affective Disorders*, 141, 415-424.
- Howard, M. S., & Medway, F. J. (2004). Adolescents' attachment and coping with stress. *Psychology in the Schools*, 41, 391-402.
- Hu, Q., ve Schaufeli, W. B. (2009). The factorial validity of the Maslach Burnout Inventory-student survey in China. *Psychological Reports*, 105, 394-408.
- Iacovides, A., Fountoulakis, K. N., Kaprinis, S., & Kaprinis, G. (2003). The relationship between job stress, burnout and clinical depression. *Journal of Affective Disorders*, 75, 209–221.
- Jacobs, S.R., & Dodd, D. (2003). Student burnout as a function of personality, social support and workload. *Journal of College Student Development*, 44 (3), 291-303.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (2004). *LISREL 8.7 for Windows [Computer software]*. Lincolnwood, IL: Scientific Software International, Inc.
- Kemp, M. A., & Neimeyer, G. J. (1999). Interpersonal attachment: Experiencing, expressing, and coping with stress. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 388-394.
- Kiuru, N., Aunolo, K., Nurmi, J.E., Leskinen, E., & Salmelo-Aro, K. (2008). Peer group influence and selection in adolescent's school burnout. *Merrill-Palmer Quarterly*, 54 (1), 23-55.
- Kutsal, D. (2009). *Lise öğrencilerinin tükenmişliklerinin incelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kutsal, D., & Bilge, F. (2012a). Lise öğrencilerinin tükenmişlik ve sosyal destek düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164), 284-297.
- Kutsal, D. & Bilge, F. (2012b). Adaptation of Maslach Burnout Inventory-student survey: Validity and reliability study. *World Applied Sciences Journal*, 19 (9), 1360-1366.
- Laes, T., & Laes, T. (2001). *Career burnout and its relationship to couple burnout in Finland: A pilot study*. Paper presented in a symposium entitled The Relationship between Career and Couple

- Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.
-
- Burnout: A Cross-Cultural Perspective held at the Annual Convention of The American Psychological Association, San Francisco, California.
- Langelan, S., Bakker, A. B., Van Doornen, L. J. P. & Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and work engagement: Do individual differences make a difference? *Personality and Individual Differences*, 40, 521-532.
- Leiter, M. P., & Durup, J. (1994). The discriminant validity of burnout and depression: A confirmatory factor analytic study. *Anxiety, Stress, and Coping*, 7, 357-373.
- Lingard, H. (2007). Conflict between paid work and study: Does it impact upon students' burnout and satisfaction with university life? *Journal of Education in the Built Environment*, 2, 90-109.
- Lopez, F. G., & Gormley, B. G. (2002). Stability and change in adult attachment style over the first-year college transition relations to self-confidence, coping, and distress patterns. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 355-364.
- Mallinckrodt, B., & Wei, M. (2005). Attachment, social competencies, social support, and psychological distress. *Journal of Counseling Psychology*, 52, 358-367.
- McCarthy, C. J., Lambert, R. G., & Moller, N. P. (2006). Preventive resources and emotion regulation expectancies as mediators between attachment and college students' stress outcomes. *International Journal of Stress Management*, 13, 1-22.
- McCarthy, C. J., Moller, N. P., & Fouladi, R. T. (2001). Continued attachment to parents: Its relationship to affect regulation and perceived stress among college students. *Measurement & Evaluation in Counseling and Development*, 33, 198-214.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Reviews of Psychology*, 52, 397-422.
- Middeldorp, C. M., Cath, D. C., & Boosma, D. I. (2006). A twin-family study of the association between employment, burnout and anxious depression. *Journal of Affective Disorders*, 90, 163-169.
- Morgan, B. (2008). *The relationship between the big five personality traits and burnout in South African university student*. Dissertation. University of Johannesburg.
- Ören, N., & Türkoğlu, H. (2006). Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16.
- Petroff, L. L. (2008). *Stress, adult attachment, and academic success among community college students*. Dissertation. University of Nebraska.
- Pines, A. M. (2004). Adult attachment styles and their relationship to burnout: A preliminary, cross-cultural investigation. *Work & Stress*, 18, 66-80.
- Racanelli, C. (2005). Attachment and compassion fatigue among American and Israeli mental health clinicians working with traumatized victims of terrorism. *International Journal of Emergency Mental Health*, 7 (2), 115-124.
- Ried, L. D., Motycka, C., Mobley, C., & Meldrum, M. (2006). Comparing self-reported burnout of pharmacy students on the founding campus with those at distance campuses. *The American Journal of Pharmaceutical Education*, 70 (5), 1-12.
- Ronen, S., & Mikulincer, M. (2009). Attachment orientations and job burnout: The mediating roles of team cohesion and organizational fairness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26, 549-567.
- Rostami, Z., Abedi, M. R. & Schaufeli, W. B. (2012). Dose interest predicts academic burnout?. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3 (9), 877-885.
- Salanova, M., Schaufeli, W. B., Martinez, I., & Breso, E. (2009). How obstacles and facilitators predict academic performance: The mediating role of study burnout and engagement. *Anxiety, Stress ve Coping*, 23, 53-70.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N. & Nurmi, J. E. (2008). The role of educational track in adolescents' school burnout: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 663-689.

- Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.
- Salmela-Aro, K., Savolainen, H., & Holopainen, L. (2009). Depressive symptoms and school burnout during adolescence: Evidence from two cross-lagged longitudinal studies. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 1316–1327.
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P., Maslach, C., & Jackson, S. E. (1996). Maslach Burnout Inventory—General Survey. In C. Maslach, S. E. Jackson, & M. P. Leiter (Eds.), *The Maslach Burnout Inventory—Test manual* (3rd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Schaufeli, W. B., Martinez, I., Marques-Pinto, A., Salanova, M., & Bakker, A. (2002a). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of Cross-cultural Studies*, 33, 464-481.
- Schaufeli, W. B., & Salanova M. (2007). Efficacy or inefficacy, that's the question: Burnout and work engagement, and their relationships with efficacy beliefs. *Anxiety, Stress, and Coping*, 20 (2), 177-196.
- Schaufeli, W. B., Salanova, M., Gonzalez-Roma, V., & Bakker, A. (2002b). The measurement of burnout and engagement: A confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies*, 3, 71-92.
- Schaufeli, W. B., & Taris, T. W. (2005) The conceptualization and measurement of burnout: common ground and worlds apart. *Work and Stress*, 19 (3), 256–262.
- Shirom, A., & Ezrachi, Y. (2003). On the discriminant validity of burnout, depression and anxiety: A re-examination of the burnout measure. *Anxiety, Stress, and Coping*, 16, 83–97.
- Simmons, B. L., Gooty, J., Nelson, D. L., & Little, L. M. (2009). Secure attachment: Implications for hope, trust, burnout, and performance. *Journal of Organizational Behavior*, 30, 233-247.
- Solberg, V. S., & Villarreal, P. (1997). Examination of self-efficacy, social support, and stress as predictors of psychological and physical distress among Hispanic college students. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 19, 182-201.
- Soncu, E. (2010). *Psychiatric symptomatology, attachment style, and burnout among mental health professionals in Turkey*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.
- Şahin, N. H., & Durak, A. (1994). Kısa semptom envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 44-56.
- Terzi, Ş., & Cihangir-Çankaya (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 1-11.
- Toker, S., Shirom, A., Shapira, I., Berliner, S., & Melamed, S. (2005). The association between burnout, depression, anxiety, and inflammation biomarkers: C-reactive protein and fibrinogen, in men and women. *Journal of Occupational Health Psychology*, 10, (4), 344-362.
- Tuominen-Soini, H., Salmela-Aro, K., & Niemivirta, M. (2008). Achievement goal orientations and subjective well-being: A person-centred analysis. *Learning and Instruction*, 18, 251–266.
- Tümekaya, S., & Çavuşoğlu, İ. (2010). Sınıf öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), 468–481.
- Uludağ, O., & Yaratan, H. (2010). The Effect of burnout on engagement: An empirical study on tourism students. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport, & Tourism Education*, 9 (1), 13-23.
- Vanheule, S., & Declercq, F. (2009). Burnout, adult attachment and critical incidents: A study with security guards. *Personality and Individual Differences*, 46, 374-376.
- Vogel, D. L., & Wei, M. (2005). Adult attachment and help-seeking intent: The mediating roles of psychological distress and perceived social support. *Journal of Counseling Psychology*, 52, 347-357.

- Çapri, B., Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.
- Weckwerth, A. C., & Flynn, D. M. (2006). Effect of sex on perceived support and burnout in university students. *College Student Journal*, 40, 237-250.
- Yang, H. J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrolment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24, 283-301.
- Yang, H. J., & Cheng, K. F. (2005). An investigation the factors affecting MIS student burnout in technical-vocational college. *Computers in Human Behavior*, 21, 917-932.
- Yazıcıoğlu, G. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki: ODTÜ örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, T. D. (2009). *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanelerinde tıpta uzmanlık öğrencilerinin tükenmişlik düzeyi ve ilişkili etmenler*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zhang, Y., Gan, Y. Q., ve Zhang, Y. W. (2005). The reliability and validity of MBI-SS and academic characteristics affecting burnout. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 13, 383-385.

Extended English Abstract

Introduction

Education in our country has a system based on competition in a considerably high level in primary education, high school, university and even in pre-vocational term. For this reason, planning their career for the students in education levels turns into a highly annoying and stressing situation (Çapri, Gündüz & Gökçakan, 2011). Therefore, investigation of burnout in high school students who are passing the most important terms of their formative years with regards to different socio-demographic variables, psychological symptoms and attachment styles may present contributions to psychological counseling and guidance (PCG) area having the aim of developing a preventive and protector mental health. Based on this, the general purpose of this research is to investigate the contributions of psychological symptoms with attachment styles on the prediction of burnout scores of high school students by identifying whether there is a difference in burnout scores according to gender, class level and school type variables.

Method

A survey research with a descriptive method is used in this research. The research group is consisting of 1260 students. 649 of them (%51, 5) are female and 611 of them (% 48,5) are male and they are chosen by basic random sampling method from the 9th, 10th, 11th and 12th classes of different kinds of high schools in four center districts (Akdeniz, Mezitli, Toroslar and Yenişehir) of Mersin Province. The data have been collected with "Maslach Burnout Inventory-Student Survey (MBI-SS)", "The Brief Symptom Inventory (BSI)", "Relationship Scales Questionnaire (RSQ)" and "Personal Information Form". Confirmatory factor analysis (CFA), t-test, analysis of variance (ANOVA), multiple analysis of variance (MANOVA), correlation analysis and multiple regression analysis have been used in the analysis of data. The upper bound for an error margin in the analyses has been accepted as 0.01 and 0.05.

Findings

While there is not a meaningful difference in terms of gender in the findings obtained from exhaustion subscale [$t_{(1258)} = .687; p > .05$] in accordance with the first sub-purpose of the research,

much more burnout experiencing of male students are observed in depersonalization [$t_{(1258)} = -2.936$; $p < .05$] and efficacy [$t_{(1258)} = -2.558$; $p < .05$] subscales.

While there is a meaningful difference between the findings obtained from exhaustion [$F_{(3-1256)} = 19.762$; $p < .05$, $\eta^2 = .045$] and depersonalization [$F_{(3-1256)} = 12.030$; $p < .05$, $\eta^2 = .028$] subscale scores in terms of class level in accordance with the second sub-purpose of the research, meaningful difference in terms of efficacy subscale is not observed. According to Scheffe test results, it is found that exhaustion and depersonalization subscale average scores of 12th, 11th and 10th class students are higher in meaningful level than 9th class students and as class level increases, exhaustion and depersonalization scores are also increasing. In addition, due to the eta square levels, effect of class level variable on average scores of exhaustion ($\eta^2 = .045$) and depersonalization ($\eta^2 = .028$) subscales is found in small level.

There is a meaningful difference between the findings obtained from exhaustion [$F_{(5-1254)} = 11.963$; $p < .05$; $\eta^2 = .045$], depersonalization [$F_{(5-1254)} = 9.999$; $p < .05$, $\eta^2 = .038$] and efficacy [$F_{(5-1254)} = 3.608$; $p < .05$, $\eta^2 = .014$] subscale scores in terms of school type variable in accordance with the third sub-purpose of the research. Due to the results of Scheffe test results it is found that average scores of SSHS students are found higher than the scores of students in FASHS, AHS, VHS, SHS and GHS in the exhaustion scale in terms of school type variable and average scores of FASHS, AHS and VHS students are found higher in meaningful level than the scores of students in GHS. Similarly average scores of SSHS students are found higher than the scores of students in FASHS, VHS, and GHS in the depersonalization scale in terms of school type variable and average scores of AHS and SHS students are found higher in meaningful level than the scores of students in GHS. On the other hand, average scores of GHS students are found lower than the scores of students in SSHS, SHS, AHS and FASHS in terms of efficacy scores and average scores of VHS students are found lower in meaningful level than the scores of students in SHS and AHS. Moreover effect of school type variable on the averages of MBI-SS's exhaustion ($\eta^2 = .045$), depersonalization ($\eta^2 = .038$) and efficacy ($\eta^2 = .014$) subscale average scores are found in small level due to eta square levels.

In the fourth sub-purpose of the research it is observed that there is a meaningful relationship on positive way of exhaustion subscale between depression ($r = .41$, $p < .01$) and anxiety ($r = .38$, $p < .01$) with fearful attachment ($r = .18$, $p < .01$), dismissing attachment ($r = .12$, $p < .01$) and preoccupied attachment ($r = .17$, $p < .01$). As it is the same in exhaustion subscale, it is observed that there is a meaningful relationship on positive way of depersonalization subscale between depression ($r = .37$, $p < .01$) and anxiety ($r = .36$, $p < .01$) with fearful attachment ($r = .11$, $p < .01$), dismissing attachment ($r = .11$, $p < .01$) and preoccupied attachment ($r = .17$, $p < .01$). On the other hand the results obtained by efficacy subscale between depression ($r = .08$, $p < .01$) and anxiety ($r = .06$, $p < .05$) are similar to the results of exhaustion and depersonalization subscales that are obtained from meaningful relationships on positive way and the results obtained between secure attachment ($r = -.07$, $p < .01$), fearful attachment ($r = -.11$, $p < .01$) and dismissing attachment ($r = -.10$, $p < .01$) are different from the results of these two subscales that are obtained from meaningful relationships on negative way.

Then, at a result of a multiple regression analysis in order to investigate the contribution of predicting burnout levels of high school students with psychological symptoms and attachment styles it is found that there is only a meaningful effect of depression and anxiety scores on exhaustion ($R = .420$, $R^2 = .176$ $p < .000$) and depersonalization ($R = .388$, $R^2 = .151$ $p < .000$) subscale scores and there isn't any meaningful contribution of attachment styles on them. On the other hand the depression score which has a meaningful contribution on exhaustion and depersonalization subscale scores also has a similar effect on the efficacy subscale variance. However apart from the results obtained from these two subscales, it is observed that fearful and dismissing attachment styles predict efficacy ($R = .204$, $R^2 = .042$ $p < .000$) subscale scores in a meaningful way.

Discussion, Results and Suggestions

As it is evaluated within the scope of burnout scores of high school students, while it is found that there is not a meaningful difference in exhaustion subscale in view of genders, difference on behalf of male students is reached in depersonalization and efficacy subscale. It is observed that as class level increases, exhaustion and depersonalization scores are also increasing. SSHS and AHS students reached the highest scores in exhaustion and depersonalization subscales in terms of school type variable and lowest scores are taken by GHS and VHS students in efficacy subscale. Based on these findings, it will be so useful to practice individual and group studies within a plan from the first class in order to prevent from burnout increases especially in the higher classes. In addition, it is found that there is a meaningful relationship of fearful, dismissing and preoccupied attachment styles with depression and anxiety psychological symptoms in exhaustion and depersonalization scales in positive way and these are just predicted with depression and anxiety psychological symptoms in a meaningful way. Furthermore, a predictive effect between efficacy subscale and depression and anxiety symptoms in positive level in meaningful way and relationships with secure, fearful and dismissing attachment styles in negative level are found. It is also found that there is a predictive effect of fearful and dismissing attachment styles with depression psychological symptom which is found to be related with anxiety psychological symptom. From this point of view, it can be stated that there are increases in fearful, dismissing and preoccupied attachment styles with depression and anxiety symptoms as exhaustion and depersonalization of the student's increases. At this point, depression and anxiety symptoms should be taken into account in the studies aiming to develop preventive and protective mental health which are done by experts in PCG services and supporting of students with required activities will be useful in order to provide them to develop secure attachment styles.